

LA MOTIVACIÓ DELS ESTUDIANTS

Autor: Ricard Pedreira Font
Departament: Economia de l'empresa
E-mail: Ricard.Pedreira@uab.cat

Paraules clau:

Motivació, Estructura motivadora, Ensenyament actiu

Resum del treball

¿Motivar els estudiants? ¿Per què motivar els estudiants? Alguns professors diuen que ells no tenen, perquè fer-ho, que ells han d'ensenyar, que ja tenen prou feina. Potser no entenen que a un estudiant sense motivació és molt més difícil fer-lo entrar en el procés d'aprenentatge.

El primer factor que s'exposa és la necessitat de posar-se en *el lloc de l'estudiant*, per poder comprendre'l i saber per on es pot aconseguir la seva participació en l'aprenentatge.

El segon factor tracta de *l'estructura de la sessió*. Cal comptar que la manera en què estigui estructurat el discurs i la mesura en què l'estudiant vagi "descobrint" i no només escoltant, la seva disposició envers l'aprenentatge, serà molt més positiva i motivada.

Un tercer factor a l'aula és *l'activitat*. L'estudiant ocupat en fer, treballa millor i treballa més. A la vida real i professional es produeix el mateix. Les diferents estratègies didàctiques convenientment aplicades, contribueixen a que *l'efecte avorriment* no emboti l'aprenentatge i converteixen en actitud positiva, la disposició de l'estudiant.

Caldria finalment poder ensenyar als estudiants a *automotivar-se*. No sempre hi haurà el professor experimentat que el conduirà per viarans motivadors.

Desenvolupament

Objectius

Motivar els alumnes i ajudar-los a automotivar-se és un dels "secrets" que tot professor hauria de saber, per aconseguir l'aprenentatge dels seus alumnes. L'objectiu d'aquest treball és, doncs exposar els factors que poden conduir a una sessió motivadora amb el benefici que suposa per l'aprenentatge dels estudiants d'una banda i de la satisfacció del professor per l'altre. Tots coneixem el sentiment negatiu que suposa una sessió en què no s'ha aconseguit sintonitzar amb els estudiants.

Descripció del treball

1.

Tot el que s'explica a continuació, s'intenta portar a terme en l'assignatura de Direcció d'Empresa II, de la Diplomatura de Ciències Empresarials de la UAB. Pel mateix caràcter de la matèria, pot ser a la vegada objecte i subjecte d'explicació i d'aplicació, com a contingut de l'assignatura i a la vegada, de la manera d'impartir-la.

Si la motivació és la creació del desig de realitzar la feina el millor possible o amb el màxim esforç (Gómez-Mejía), la motivació de l'estudiant serà la *creació de les condicions, perquè tingui el desig d'aprendre la matèria que se li proposa (coneixements, però també, habilitats i actituds) el millor possible i posant-hi el màxim esforç.*

Caldrà tenir en compte que, en el procés hi intervenen dos factors: El professor i la seva pròpia motivació (i *entusiasme*) i l'estudiant (o els estudiants, ja que les classes més difícils de motivar solen ser les més nombroses). Malgrat que tots els estudiants són diferents, per fortuna hi ha uns mínims comuns que permeten el tractament en grup de la motivació.

Bàsicament per motivar, el professor haurà de (saber) posar-se en el lloc de l'estudiant i "veure" l'ensenyament a través dels seus ulls. Haurà de tenir una certa *empatia*, és a dir "la capacitat de penetrar en el món subjectiu de l'altre i participar de l'experiència en la mesura que la comunicació verbal o no verbal ho permeti" (Rogers,1962). Sense aquesta visió, serà difícil que el professor entengui els processos que tenen lloc en el cap de l'estudiant i per tant, com cal enfocar el seu ensenyament.

"Quan més s'entengui el *que impulsa a l'estudiant*, més efectivament es podran escollir activitats que despertin el seu interès i aconseguir el seu esforç" (R.I. Rodríguez). Això representa estudiar les necessitats dels estudiants en els camps professional, personal i social.

El primer que s'ha de fer, abans de motivar, és *eliminar els obstacles* que bloquegen les energies que tots els estudiants tenen disponibles. És el mateix principi del judo en què cal canalitzar l'energia disponible, en la direcció apropiada.

Cal tenir en compte també, que l'estudiant, com totes les persones en principi, senten *curiositat* pel coneixement, per a les noves experiències. Cada dia la gent jove (i la no tant jove), té moltes experiències noves en altres camps de la vida, de la família o de l'esport.

2.

L'estructura de cada sessió ha de ser motivadora. Definirem *l'estructura motivadora*, com el plantejament inicial dels factors que compondran la sessió o el curs que es prepara. L'estudiant ha de ser el centre de l'aprenentatge (no el professor), i per tant, tot el que es prepari ha d'anar dirigit cap a ell. Cal incloure en l'explicació de la matèria, el punt de vista de l'estudiant (i no només el del professor) i plantejar d'entrada, la seva "utilitat" immediata o futura, específica o de fons. Només així s'aconseguirà l'interès de l'alumne.

¿Quin tipus d'aprenentatge volem per a l'alumne? Segons Börgeson hi ha l'aprenentatge actiu (experiencial), la reflexió teòrica (pensament abstracte) i l'aprenentatge pràctic (prova i error), entre altres. Cada matèria i cada unitat dins de la mateixa, pot precisar d'una forma determinada, per a ser més efectiva.

Sobre el grau d'exigència de la matèria, caldrà decidir sobre si serem durs i autoritaris, ja en els plantejaments i després en les sessions, o bé si serem amics i col·laboradors. ¿La motivació es portarà a terme en base a l'exigència i a l'amenaça del suspens o en base a l'estímul i al recolzament de la feina ben feta? Caldrà sospesar-ne avantatges i inconvenients, amb la intervenció les pròpies preferències i experiències. Després caldrà decidir sobre la proporció corresponent d'elements positius i de negatius.

Malgrat que hi ha moltes opinions actuals a favor de les posicions positives i conciliadores, també hi ha opinions que retornen, convenientment matisades, a posicions més radicals. Sembla que retorna la pedagogia "exigent amb l'alumne o sigui el contrari a les formes educatives tolerants, permissives i de *laisser faire*, que estan presents últimament" (Trilla, 2000).

L'exposició de la matèria no hauria de plantejar-se, al principi, ni massa fàcil (és a dir que necessiti poc esforç), ni massa difícil (per evitar la sensació d'incomprensió o de fracàs). Després ja es podrà augmentar la complexitat, si cal. Per això és essencial *conèixer el nivell* de coneixements inicials del conjunt d'estudiants. Preparar un curs sense aquestes dades, pot portar a fracassos importants de plantejament.

Caldrà valorar el material i els recursos que haurà d'utilitzar l'estudiant. Els apunts de classe, els llibres, les publicacions i d'altres, i ser conseqüent amb la dinàmica del curs. *És difícil que els estudiants utilitzin llibres i publicacions, si saben que en l'avaluació, només es demanarà el contingut dels apunts.* També és difícil que els estudiants aprenguin a raonar i a pensar en termes específics de la matèria impartida, si no s'ensenya a fer-ho a la classe i si l'avaluació final és només de memòria.

Les estructures de les sessions han de ser canviants, segons les circumstàncies. Per exemple una sessió de tres hores: a) pot ser una sessió magistral (imprescindible ser un bon orador) b) pot tenir dues parts amb un descans per trencar el ritme, c) pot constar d'una primera part expositiva, seguida d'una discussió en grup i una posada en comú o d) portat a l'extrem, pot constar d'una exposició molt breu de 15 minuts, seguida d'un treball en grup llarg, d'una exposició dels grups i una posada en comú final. El protagonisme en aquesta seqüència, es desplaça del professor cap als estudiants.

3.

És possible que el factor desmotivador sigui el mateix professor. L'actuació del professor ha de ser motivadora. *Com a principi és necessària l'activitat de l'estudiant.* Un estudiant ocupat (dintre d'uns límits), treballa més i millor. L'aplicació adequada de *diferents estratègies didàctiques* com les que s'han explicat en l'apartat anterior, és fonamental per motivar els estudiants més apàtics i calmar els més "hiperactius".

També és important un cert *factor sorpresa, especialment a l'inici*, per posar en marxa les potser adormides "cèl·lules grises" del cervell dels estudiants.

La comunicació és un dels pilars fonamentals de la motivació de l'estudiant: Cal un bon guió que ordeni l'exposició, perquè la sessió no sigui percebuda com un caos que porta a la inseguretat. La claredat de l'explicació, amb un *llenguatge entenedor*, adequat al nivell de coneixements de l'estudiant i amb els exemples que facin falta. Després i de forma progressiva, com s'ha dit, es pot anar augmentat la complexitat.

Caldrà tenir en compte també el *llenguatge no verbal*. Els moviments, els gests, el somriure, l'entusiasme de propi professor i altres conductes que no necessiten verbalitzar-se per a "dir" alguna cosa, són elements motivadors importants.

La utilització de *recursos audiovisuals* (el "Power Point", per exemple) contribueix a atreure l'atenció més del que seria normal, potser pel costum del cinema i la televisió que té en el món que ens envolta.

La utilització dels *recursos informàtics* en certes matèries i en certs moments, permeten treballar de forma més efectiva. D'altra banda poden despertar en bastants estudiants un interès addicional com a instrument interactiu.

I també és important el *temps*: Temps per a escoltar, per a entendre, per a anotar, per a pensar, per a respondre, si cal, per a trobar les pròpies respostes, sempre que sigui possible, Cal tenir en compte que el professor coneix molt bé la seva matèria i que l'estudiant acaba de descobrir-la. L'avantatge és enorme de la banda del professor. L'acumulació de matèria i/o la rapidesa de la seva exposició, dificulten de forma important el procés d'aprenentatge. A més cada estudiant té el seu propi ritme. Als estudiants més "lents" caldrà citar-los a les tutories (que per això existeixen) i fer-los un tractament més personalitzat.

I si el temps que es disposa per tota la matèria està fixat (45 hores, per exemple), caldrà adaptar (reduir normalment) els continguts. Hi ha una tendència del professor de posar, cada any més matèria o complicar-la (cada any el professor en sap més), sense treure o simplificar res. I els estudiants que arriben, cada any tenen un nivell similar.

El coneixement de la dinàmica del grup-classe és també important: Saber jugar amb l'espai, que els objectius quedin clars, que els estudiants participin, en el que sigui possible, en la seva estructuració, que hi hagi normes clares, però no inflexibles, que hi hagi una comunicació fluida i que es compregui el procés d'aprenentatge, son mesures necessàries per la motivació dels estudiants.

Tot el que es rebi, i aquí el professor hi té molt a dir, "serà millor o pitjor valorat en funció de les variables emocionals a les que es veu sotmès l'estudiant: la seguretat, la diversió, sentir-se important i estimat, veure que les coses milloren i sentir que allò que es fa és útil." (Huete, 1999)

4.

Ensenyar als estudiants a automotivar-se? Per què no? Seria convenient ja que pot ser una eina que els servirà, si no es compleixen les propostes que s'han expressat fins aquí.

I com es fa això? Caldrà ajudar a l'estudiant a descobrir, entre d'altres, cap on va, quins són els passos que necessitarà per arribar al seu objectiu, perquè està fent el que fa. Alguns d'ells confessen que no ho saben, a tercer curs de carrera!

Es tracta, seguint Nicholson, de traslladar la responsabilitat de la motivació del professor a l'estudiant. Per això proposa conèixer millor l'estudiant, partint del principi que tothom té una certa energia personal, que potser està bloquejada al lloc d'estudi. Es tractarà doncs, d'eliminar els obstacles i de reconfigurar els objectius, sempre dins d'un tractament personalitzat de la situació.

Resultats i conclusions

El professor motivador ha de posar-se, abans de res, en el lloc de l'estudiant. Sense aquesta visió, serà difícil que entengui els processos que tenen lloc en el cap de l'estudiant i per tant, com cal enfocar el seu aprenentatge.

L'estructura de les sessions ha de ser motivadora. ¿Per què no buscar els elements de curiositat possible i plantejar-los en la matèria a impartir? ¿Per què moltes vegades els fem perdre les il·lusions del primer dia?

L'estudiant ha d'ésser capaç no només d'entendre el que se li està explicant, sinó de trobar-se còmode en el procés de comunicació, que el llenguatge no superi massa el seu nivell, al principi, per tal que es pugui produir la relació entre el que se li està explicant i els coneixements que ja té codificats en el seu intel·lecte. Sense aquesta "connexió", els coneixements quedaran només emmagatzemat, però seran oblidats quan hagi passat l'examen corresponent.

I finalment ¿què passa quan un estudiant no està motivat en el seu procés d'aprenentatge? ¿No és cert que aquesta situació l'han viscuda moltes vegades els mateixos professors quan eren estudiants? ¿I quan ara son professors, també? ¿No és cert que aquesta situació la viuen milers de treballadors, en la seva feina de cada dia? ¿Seria útil doncs, a ensenyar als estudiants a automotivar-se?

La conclusió del que s'ha dit fins aquí, fa sospitar una resposta afirmativa.

Bibliografia

- Amat, O. (1994). *Aprender a enseñar*. Ediciones Gestión 2000. Barcelona.
- Allen, D. y Ryan, K. (1978). *Microenseñanza*. Editorial Ateneo. Buenos Aires.
- Börgeson, Lena (1994) *Motivar-nos els uns als altres. Idees i consells per a tothom que treballa en formació*. Ed. Cumulus. Barcelona
- Davis, F. (1971): *La comunicación no verbal*. Alianza Editorial. Madrid.
- European Commission. The European Higher Education Area (2002) *Tuning Educational Structures in Europe*. Closing Conference. Brussels, 31 May.
- Ferrández, A.; Gairin, J.; Tejada, J. (1990): *El proceso de aprendizaje del adulto*. Universidad Popular. Zaragoza.
- Gomez - Mejia, L.R. (et al) *Gestión de Recursos Humanos*. Prentice Hall. Madrid, 1995.
- Gros, B. (1993). *Tools of teaching*. Jossey-bass Publishers. San Francisco,
- Handy, CH. "Los factores E o las fuerzas motivadoras". *Harward Deusto Business Review*.
- Huete, L.M. (1999) "Motivació? No gràcies. Sí als entorns de treball sans". *Barcelona Management Review*.
- Maslow, A. (1975, orig.1954) *Motivación y personalidad*. Ed. Sagitario. Barcelona.
- Nicholson, N. "Como motivar a los más desmotivados". *Harward Deusto Business review*. Marzo-Abril 2003
- Pedreira, R. (2002). *L'estudiant del futur. La formació dels diplomats en Ciències Empresarials del futur, a Catalunya*. UAB. Barcelona.
- Rodriguez, R.I. (et al) *Motivación del alumno. Base de la metodología educativa*.
- UAB (2005). *Informe sobre la inserció laboral. Titulació: Diplomatura en Ciències Empresarials*. Observatori de graduats de la UAB.
- VVAA. (1997). *Teaching of the Ohio State University: A Hand book*. Center for teaching Excellence.